

Nijkerk *Natuurlijk*

Kwartaalblad voor leden en donateurs van IVN Nijkerk Nummer 2 - 2024

Lente

ivn natuur
educatie
Nijkerk

**Instituut voor natuureducatie
Afdeling Nijkerk**

Postbus 1082, 3860 BB Nijkerk

BESTUUR

Voorzitter	Maarten Oosterkamp	06-28 84 94 40 voorzitter@ivn-nijkerk.nl
Secretaris	Arjan van Slooten	06-36 38 40 06 secretaris@ivn-nijkerk.nl
Penningmeester	Ellie Kroon	06-13 07 63 39 penningmeester@ivn-nijkerk.nl

COLOFON

Nijkerk Natuurlijk is een uitgave van IVN-afdeling Nijkerk. Kopij en reacties kunt u uiterlijk tot **15 mei 2024** sturen naar Arjan Kalee, nn@ivn-nijkerk.nl (tekst zo mogelijk in Word aanleveren en **afbeeldingen los** bijleveren als JPG of TIFF).

Redactie:

Arjan Kalee (tijdelijke coördinator)
Egbert Woudenberg
Hans Dekker

Lay-out en productie:

Renea Grafisch, Nijkerk

Bezorging:

Renée Broekhuis (coördinator)
Robin Nellestein
Marion Petrie
Anita de Raad
Jaap Schaap
Marinus van Tol
Wil van Winkoop
Dinie Vos
Bernadette Post
Marieke van den Heuvel

Foto op de voorkant:

De kneu, van Thea de Ruijter.
Een toelichting bij deze foto vindt u op pagina 4.

Nijkerk *Natuurlijk*

Jaargang 47; 2024 nr. 2 (Lente)

Kwartaalblad voor leden en donateurs van IVN Nijkerk.

De afdeling IVN Nijkerk is opgericht op 14 maart 1977.

Secretariaat: Greppelland 7, 3863 ZK Nijkerk,
secretaris@ivn-nijkerk.nl

Banknummer: NL32RABO0347864759 t.n.v. IVN Nijkerk

Ledenadministratie: Herman van Dasselaar, ledenadministrateur@ivn-nijkerk.nl

Lidmaatschap: lid € 25,00, donateur € 17,00, huisgenootlid € 12,50,
jeugd lid € 7,50 en cadeaulid € 25,00 per jaar

Website: www.ivn.nl/afdeling/nijkerk

INHOUDSOPGAVE

De kneu - <i>bij de voorpagina</i>	4
In het Hoevelakense bos kunnen kinderen lekker los!	5
Kraanvogels in Frankrijk	8
Een fraaie verschijning	10
Zaadjes zijn een beetje in de war	12
Koekoeksspuug	14
Schorpioenen in Nederland	16
Algemene Ledenvergadering IVN-Nijkerk	18
Het verborgen leven van mossen	19
Ijshaar	26
Nieuwjaarsreceptie	27
Zwerfvuil	30
Groei & Bloei - Leer snoeien in theorie en praktijk	31
Spreeuwenzwormen	32
Werkgroepen	35

IVN is een landelijke organisatie die mensen lokaal bij de natuur betreft. Meer dan 20.000 ervaren vrijwilligers organiseren jaarlijks met veel passie en kennis talloze excursies, cursussen, wandelingen en tentoonstellingen. Zo komen veel mensen in contact met de natuur. En dat is nodig, want IVN is ervan overtuigd dat kennis van natuur, milieu en landschap de betrokkenheid vergroot. Door uw lidmaatschap ondersteunt u IVN Nijkerk.

De kneu, een slank vogeltje met een lengte van zo'n 13 cm. Te herkennen aan de prachtige zang. Ze leven in groepen bij elkaar, het liefst in dicht struikgewas. In de Arnhemheerpolder zijn ze te vinden in het riet en in de braamstruiken.

De kneu overwintert in Zuidwest-Europa, in Frankrijk en Spanje. In een enkel geval overwinteren ze ook in Nederland. Vanaf maart is de kneu weer in Nederland aanwezig. In april zijn ze nagenoeg allemaal terug in het broedgebied. Half april gaan ze broeden. Ze hebben een legsel van 4 tot 6 eieren. Ze broeden deze uit in 12 tot 13 dagen. Daarna zitten de jongen 12 tot 17 dagen op het nest.

Vorig jaar heb ik in de Arnhemheerpolder een tijd de kneu geobserveerd. Man en vrouw kneu waren druk met

het voeren van de jongen. Wat mij opviel is dat het mannetje vooral een taak heeft in het beschermen van het vrouwtje. Na het voeren komt eerst het mannetje uit het nest en kort daarna het vrouwtje. Ze vliegen dan samen naar een eindje verderop om zaadjes voor de jongen te zoeken. Dit is de taak van het vrouwtje. Het mannetje blijft op korte afstand zitten en houdt de omgeving goed in de gaten. Een duidelijke taakverdeling dus. Ook terug bij het nest gaat het vrouwtje voeren en houdt het mannetje de wacht.

De jongen eten, zolang ze op het nest zitten, alleen zaden. De volwassen kneu eet ook voornamelijk zaad. Ze doen het dan ook het beste op locaties waar veel kruiden, grassen, koolzaad, etc. aanwezig is. Een tijdlang deed de kneu het in Nederland niet goed. Dat was voornamelijk te wijten aan de steeds verdergaande uniformiteit van landbouw en het verdwijnen van overhoekjes, kruidenrijke bermen en akkerranden. En met het verdwijnen van dichte hagen verdwenen ook veel nestgelegenheden. Gelukkig is de populatie de laatste tien jaar gestabiliseerd, zei het wel op een laag niveau (een kwart van de populatie in 1960).

Vanaf half september vertrekken de kneuen weer uit Nederland.

Thea de Ruijter

Kneu mannetje met jong

IN HET HOEVELAKENSE BOS KUNNEN KINDEREN LEKKER LOS!

Basisschoolkinderen uit Hoevelaken en Nijkerk kunnen van alles ontdekken wat de natuur er te bieden heeft. Het is er leuk in elk seizoen. Daarom heeft de scholenwerkgroep ook dit seizoen deze plek weer opgenomen in het aanbod voor de scholen. We maakten er drie wandelingen met drie schoolklassen dit najaar.

Daarbij maken we dankbaar gebruik van het “Laaksepapad” (het Kids Klompenpad) met allerlei leuke activiteiten onderweg. De kinderen kunnen er spannende ontdekkingen doen. En tussendoor heerlijk spelen of klimmen en lekker bewegen.

Wat kunnen ze er zoal doen en ontdekken?

- Jaarringen tellen bij een afgezaagde boom
- Bij het Poepmuseum leren hoe bij verschillende dieren hun poep eruitziet (jakkies!)
- Oversteken bij een wiebelig touwbruggetje
- Op je rug liggen bij het hemelbed en naar de lucht kijken en luisteren naar de geluiden van de natuur
- Met materiaal uit het bos een creatief kunstwerk maken
- Door een kijkmuur speuren naar watervogels
- Paddenstoelen vinden in de winter
- De vleermuizen die in de bomen wonen ontdekken aan de poepsliert die op de boomstam zit onder het hol van een specht
- Bomentikkertje spelen
- Over “de langste beukenlaan van Europa” wandelen

Maar ook: de rommel die mensen hebben achtergelaten opruimen met elkaar. Dat vinden kinderen elke keer weer leuk om te doen.

Ook deze viervoeters gaan graag los in het Hoevelakense bos, en dat is niet altijd even prettig voor de natuur. Het bos is wat overbelast door recreatie maar gelukkig is er nog genoeg natuurschoon over om te ontdekken en te bewonderen.

Als scholenwerkgroep willen we de kinderen met elke activiteit dichterbij de natuur betrekken. De kinderen laten genieten van het buiten zijn en de mooie dingen die ze kunnen vinden. Zodat ze die op waarde gaan schatten en er zuinig mee om zullen gaan! Naast het Hoevelakense bos gaan we komende zomer ook slootjevissen en insecten en lieveheersbeestjes zoeken. Ga je mee?

Laat het weten als je werken met kinderen leuk vindt en er bij wilt zijn! Hulp is zeer welkom! Mail naar: scholenwerkgroep@ivn-nijkerk.nl.

*Namens de scholenwerkgroep,
Marieke van den Heuvel*

GERT DAVELAAR
GRONDWERKEN LANDSCHAPSONDERHOUD

Heiweg 34
3794 MP De Glind
Tel: 06-23769164
www.gertdavelaar.nl
info@gertdavelaar.nl

Welkom bij Albert Heijn Nijkerk.

Openingstijden:

maandag t/m zaterdag 07.00 - 22.00 uur

zondag 08.00 - 22.00 uur

Dat is het *lekkere* van...
Albert Heijn Van den Tweel

Frieswijkstraat 72 - Nijkerk

G
Gall Gall

Bokkers
VERHUUR

Bulderweg 16
3862 PK Nijkerk
tel: 06-224 00 523
e-mail: info@bokkers-verhuur.nl

KRAANVOGELS IN FRANKRIJK

Mijn lieve nicht in Nederland staat altijd met haar oren te klapperen wanneer ik haar vertel over de talloze vogelwaarnemingen die ik doe hier in Frankrijk, waar ik inmiddels al zo'n zestien jaar permanent woon. Puur bij toeval blij ik hier in een waar vogelparadijs te wonen. De rivier de Loire ligt enkele kilometers ten oosten van mijn huis en enkele jaren geleden is een deel van deze rivier tot natuurreservaat verklaard.

Ik woon ongeveer 5 km buiten het dorp en rondom mijn tuin liggen graslanden en akkers. Op die akkers wordt hoofdzakelijk graan verbouwd. Op de graslanden worden koeien geweid. Tweemaal per jaar worden de graslanden gemaaid voor het aanleggen van een wintervoorraad voor het vee. De nog aanwezige korenbloemen en klaprozen worden gewoon "mee gemaaid". Meer richting het dorp wordt heel veel maïs geteeld, met name voor veevoer. Tja, en wat heeft dit alles nu te maken met de koptekst? Nou...van alles.

Ongeveer 30 km ten westen van het dorp ligt de stad Moulins, de hoofdplaats van het departement Allier. Ten zuiden van deze stad ligt een natuurreservaat het "Reserve d'Allier" en daar overwinteren sinds een aantal jaren zeer veel kraanvogels. Het lijken er elk jaar meer te worden. Aanvankelijk schatte ik het aantal op enkele honderden, maar sinds vorig jaar zijn het er zeker meer dan 1000! Ze komen steeds dichterbij bebouwd gebied. Onlangs zaten er enkele honderden op zo'n 100 meter van mijn huis. Een wekker heb ik niet nodig want vroeg in de ochtend laten ze zich al horen. Vaak vliegen er grote groepen boven mijn huis om 's avonds weer terug te keren naar hun slaappleatsen rondom het dorp. Dat heet slaaptrek.

De eerste kraanvogels vliegen al begin oktober over. Veelal zijn dit de doortrekkers die in Spanje en Portugal overwinteren. Eind oktober arriveren de blijvertjes. Zodra de maïs van het land is, wordt dit direct bevolkt door honderden kraanvogels. Tijdens het oogsten van de maïs valt er heel wat naast de combine en daar komen ze op af. Ook doen ze zich tegoed aan

allerlei insecten en zaden en onvoorzichtige amfibieën in de graslanden. Al heeft het flink gevoren, ze zijn in staat om toch nog veel voedsel te verzamelen. Ook na de (vanwege de droogte) slechte maïsoogst van 2022 hoefden de kraanvogels net niet de lokale kruidenier te frequenteren.

In februari worden ze onrustig. Hier en daar wordt flink gebaltst en het is een prachtig gezicht hoe de mannetjes met hun dans indruk proberen te maken op de aanwezige dames.

Medio maart zie je het aantal kraanvogels flink afnemen. Dan trekken ze in groepjes naar het noorden en kan mijn nicht ze zien vliegen. De vogels trekken onder andere naar het Fochteloërveen, op de grens van Friesland en Drenthe, een van de weinige nog overgebleven hoogveengebieden in Nederland.

Dat een kraanvogel in Nederland broedt was niet meer voorgekomen sinds de laatste eeuwen. Maar in 2001 besloot een paartje tot gezinsuitbreiding over te gaan. Sinds die tijd breidt de populatie zich gestaag uit. Rust en ruimte is wat deze prachtige vogels nodig hebben. Ze zijn uiterst gevoelig voor harde en vreemde geluiden. Bij elke verstoring vertrekt de vogel en blijft weg. Dus: op de aangewezen paden blijven en honden aan de lijn. Soms wordt zelfs een weg langdurig afgesloten om de jongen de gelegenheid te geven om over te steken. Om te kunnen slapen buigen ze hun kop naar achteren en verstoppen hun snavel tussen hun veren.

Kraanvogels zijn samen met de ooievaars de langste vogelsoorten die in Nederland voorkomen met een spanwijdte van 1.80 tot 2.20 m en kunnen wel 17 jaar worden. Soms schroeven ze 7 km hoog. De vos is hun grootste natuurlijke vijand.

Kraanvogels zijn nestvlieders en alleseters. Insecten, wormen en amfibieën. Ze foerageren door rustig heen en weer te stappen.

Ten slotte: de kraanvogel staat symbool voor vrede en geluk, wijsheid, loyaliteit, goedheid en een lang leven. Hij is de heler van het oog, de ziel. In 1758 gaf Carl Linnaeus de vogel de wetenschappelijke naam *Ardea Grus*, inmiddels is het *Grus Grus*.

Wilt u dit zelf allemaal eens komen bewonderen, u bent van harte welkom in Allier.

*Jos van Til
Gannay-sur-Loire*

EEN FRAAIE VERSCHIJNING

Wanneer je iets al vaker hebt gezien, loop je soms het risico dat je denkt: “Mooi, maar niets nieuws onder de zon!”

Gekoketteerd met donkerblond punkkapsel als finishing touch van haar outfit, trok onlangs een fraaie verschijning van zo’n zestig centimeter lengte als vanzelf de aandacht op het ijs van Delta Schuitenbeek. Geoutilleerd met scherp ‘getande’ snavel die aan het eind voorzien was van eenzelfde haak als die van schollevaarders ‘bek’, bleek ze ultiem uitgerust voor haar specialisme. Trouwens, waarom ontbeert de fuut zoiets?

Tegelijkertijd leegde ze, zoals een goed vis- en vleeseter betaamt, met krachtig grauwwitte straal haar darmen. Geen voedselgebrek en kliermaag best in orde dus! Toen ze zich oprichtte, complementeerden haar oranje flippers het ijzige contrast. Dat deze niet vastgevroren waren, had ze te danken aan het zogenoemde ‘wondernet’ (rete mirabile) van bloedvaatjes, wat ervoor zorgt dat de temperatuur van de poten enkele graden boven de omgevingstemperatuur ligt, zonder dat deze weer al te veel warmte verliezen.

In haar poten stroomt namelijk het warme lichaamsbloed dicht langs de aders die het afgekoelde ‘potenbloed’ weer naar het hart transporteren. Zo verwarmt dit het koude bloed en het bloed dat op weg is naar de poten koelt vanzelf steeds meer af, terwijl het terugstromende bloed dus warmer wordt. Zo komt zij de winter door.

Het steekt nog ingenieuzer in elkaar: ‘s Winters verlegt de ader zich naar de kern van de vogelpoot, waardoor eveneens extra warmteverlies wordt voorkomen. Daarnaast vernauwen de huidbloedvaatjes zich ook nog eens. Dat is dus het voordeel van zo’n spierloze, pezige vogelpoot. Om dit empirisch te bewijzen, zijn misschien wel heel wat poten doorgezaagd (red.: zie NN-2021-01 blz.30 voor nog meer details).

Trouwens, hoe denkt zij over die rare bobbel achter op de groene kop van ‘boterbuik’ (red.: het mannetje wordt vanwege zijn roomwitte lichaam boterbuikje genoemd, de groene bobbel zie je niet als hij vliegt), want in tegenstelling tot de meeste vrouwelijke vogels is zij zeker niet minder fraai uitgedost dan hij.

Eén ding is zeker: zo’n Grote Zaagbek is mooi!

Tekst: Gert Wouters, Foto's: Thea de Ruijter

Grote zaagbek; vrouwtjes

Grote zaagbek in vlucht; mannetje

ZAADJES ZIJN EEN BEETJE IN DE WAR

Normaal gesproken zal een zaadje ontkiemen in een lekker bedje van aarde waarin die lekker kan wortelen en uitgroeien tot een mooi plantje.

Maar in sommige gevallen gaat het mis. Dit kan doordat het zaadje ergens terecht komt waar het niet kan ontkiemen. Denk aan te weinig licht, te weinig of te veel water, een te hoge of een te lage temperatuur of een te harde of andere ondoordringbare bodem. In de meeste gevallen merken we in de natuur niet veel van dat misgaan.

Maar soms kan het proces op een andere, interessantere manier misgaan. Dan zie je ineens kleine groene kiemplantjes uit een aardbei groeien of uit een tomaat. Dit verschijnsel wordt viviparie genoemd, wat letterlijk 'levendbarend' betekent.

Dit bijzondere natuurverschijnsel zag ik tijdens mijn herfstwandeling door de natuur. Het is ook bijzonder als je aan de uitgebloeide knoppen van een bloem (de zaaddozen) ineens kleine groene kiemplantjes ziet zitten.

Er gaat duidelijk iets mis in het proces, maar waarom? Tijdens een normaal proces, drogen zaden in na rijping. Daarna volgt er een periode van kiemrust en de zaden zullen pas ontkiemen op het moment dat de omstandigheden gunstig zijn. Bij viviparie drogen de zaden aan het eind van de ontwikkeling niet in en vallen ook niet op de grond. De zaadjes ontkiemen direct in de moederplant zonder kiemrust.

Dit ontstaat door vochtige omstandigheden als gevolg van bijvoorbeeld veel regen. De zaaddozen blijven vochtig, waardoor de zaden niet kunnen drogen en in de zaaddozen blijven zitten. Doordat de zaadjes in de moederplant ontkiemen, zal er na verloop van tijd een gebrek aan ruimte en water ontstaan. Hierdoor kunnen de kiemplantjes niet verder ontwikkelen en drogen ze uit. Ze hebben helaas geen lang bestaan.

Petra Heidinger

Red.: plantenhormonen

Er zijn twee plantenhormonen die bepalen of een zaadje al dan niet ontkiemt: abscisinezuur en gibberellinezuur. Abscisinezuur voorkomt voortijdige kieming door gibberellinezuur te remmen. Gibberellinezuur stimuleert kiemvorming en zorgt voor de aanmaak van het enzym alfa-amylase, zodat de kiem zetmeel kan omzetten tot glucose en daarmee kan uitgroeien tot een plantje. Kunnen de wortels de opname van water de verdamping via de bladeren niet bijhouden, dan gaan de wortels abscisinezuur aanmaken. Met de sapstroom komt dit terecht in de bladeren, waardoor de huidmondjes het signaal krijgen om dicht te gaan. Bij een overmaat aan vocht wordt er minder abscisinezuur aangemaakt en kan de invloed van gibberellinezuur de overhand krijgen: het zaad ontkiemt op de plant.

Soms treedt er een natuurlijke genmutatie op in de plant, waardoor abscisinezuur te vroeg wordt afgebroken, de kiemrust wordt dan te snel opgeheven.

*Er bestaat ook nog valse viviparie. Dit is een vorm van viviparie door ongeslachtelijke voortplanting. Op de plek van de uitgebloeide bloemen ontstaan broedbolletjes die of al aan de plant ontkiemen, of pas op de grond, na gevallen te zijn. Ze zijn genetisch identiek aan elkaar, het zijn natuurlijke klonen. De soort kan zich zo snel vermeerderen. De levendbarende duizendknoop (*Polygonum viviparum*) op de foto is zo'n voorbeeld, een alpine plant die zich op deze manier in de korte sneeuwvrije periode toch snel kan verspreiden.*

KOEKOEKSSPUUG

Het natuurgebied Harderbroek van Natuurmonumenten ligt in de Flevopolder, tegenover Harderwijk. Een mooi vogelgebied dat ieder seizoen wel een bezoekje waard is.

Maar als je er in mei weer wilt gaan genieten van die mooie vogelgeluiden krijg je er een extra natuurverschijnsel bij. Er kunnen dan zo maar druppels op je hoofd vallen. Je kijkt omhoog en ziet de bomen met daarboven een strakblauwe lucht. Geen regen dus, maar wat dan wel?

Als je dan verder om je heen kijkt, zie je overal het antwoord: in de wilgen hangen dikke klodders schuim. Het is de schuimcicade (*Philaenus spumarius*) die deze schuimnesten veroorzaakt.

Cicaden behoren tot de orde snavelinsecten of halfvleugeligen (Hemiptera), waartoe ook wantsen, bladluizen en schildluizen behoren. De Latijnse aanduiding Hemiptera verwijst naar de voorvleugels van veel halfvleugeligen, waarvan het voorste gedeelte verhard is en het achterste deel een zacht, vliezig membraan vormt.

In Nederland kennen we ruim 400 soorten cicaden, waarvan we de bloedcicade, de groene cicade en de rhododendroncicade regelmatig kunnen zien.

Maar de schuimcicade is toch wel de meest voorkomende cicadesoort in Nederland. Deze cicade zorgt eveneens voor het 'spuug' in de lavendel, de koekoeksbloem, het gras en het kleeftkruid. De namen (koekoeksspog, koekoeksspuug of koekoeksschuim) zijn waarschijnlijk ontstaan omdat de klodders vooral in de meimaand verschijnen en in die maand ook de koekoek te horen is; de koekoek zou volgens de overlevering in de planten gespuugd hebben.

Kennelijk zijn ook wilgen dus een gewilde plek voor schuimcicades en na de paring worden in de wilgen tientallen tot honderden cicade-eitjes gelegd. In april/mei komen deze eitjes uit. De larven of nimfen, die uit het eitje kruipen hebben al direct de vorm en de kenmerken van het imago (volwassen insect), alleen kleiner en nog niet volledig ontwikkeld. Zo'n onvolgroeide cicade begint,

net als zijn ouders, te knabbelen op stengels en bladeren van de waardplant/-boom om met zijn buisvormige zuignuit het sap eruit te zuigen. Als dit vocht via de anus weer wordt uitgescheiden, blaast de onvolgroeide cicade er lucht in om een soort opgeklapt eiwit te vervaardigen, waar hij het schuim mee aanlegt. In de wilgen maken ze soms zo veel schuim aan, dat dit in druppels van de bomen afglijdt en dan als een onfrisse regendouche over je heen komt.

In zo'n klodder schuim (eigenlijk is het dus bubbelende ontlasting) vindt de jonge cicade zo'n 30 tot 100 dagen een veilig onderkomen. Het anale zeepsop helpt hem tegen uitdroging en beschermt hem tegen vijanden. Na 5 tot 7 vervellingen heeft de jonge cicade een pantser en twee paar vleugels volledig ontwikkeld en kan de cicade het 'nest' verlaten. Het schuim verdwijnt, na een regenbuitje, als vanzelf. En het onprettige gevoel, dat ik er na de vogelwandeling aan over hou, kan met een lekkere douche thuis weggewassen worden.

Hans Dekker

de Bibliotheek
Gemeente Nijkerk
brengt je verder!

**Leen boeken/tijdschriften over tuinieren
bij de Bibliotheek! www.bibliotheeknijkerk.nl**

SCHORPIOENEN IN NEDERLAND

Schorpioenen komen in Nederland niet voor, daarvoor moet je naar Zuid-Europa afreizen. Toch kwam mijn zoon er eentje tegen op Terschelling. Maar dan een hele kleine: 4 mm in lengte. Deze krachtpatser in microformaat lijkt op een kruising tussen een teek en een schorpioen en leeft van allerlei kleine geleedpotigen, zoals springstaarten, huisstofmijten, bedwantsen en teken.

Deze worden gegrepen met de naar verhouding grote pedipalpen (tastorganen), waarmee ook gif wordt geïnjecteerd. Ondertussen bijt hij een gat in de lichaamswand van zijn prooi en pompt hij maagsappen in het lichaam, zodat de vertering meteen kan beginnen. Daarna zuigt hij zijn prooi leeg. Voor ons is hij onschadelijk, de menselijke huid is te dik voor zijn scharen. De scharen gebruikt hij ook om grote afstanden af te leggen. Hij grijpt een vlieg bij zijn poot, en laat pas weer los als ie er zin in heeft. Bekijk maar dit filmpje: www.youtube.com/watch?v=mL2A5ZdrK1k

Deze pseudoschorpioen op de foto is een boekenschorpioen (*Chelifer cancroides*), vroeger ook mijtenwolf genoemd, het is een bastaardschorpioen die tot de familie Cheliferidae behoort. De boekenschorpioen is een geleedpotige die behoort tot de klasse Arachnida (waartoe ook de spinnen behoren) en orde pseudoschorpioenen. Het zijn dus geen insecten, dat zie je al aan het aantal poten, dat zijn er acht. Ze missen de kenmerkende gifstekel zoals de echte schorpioenen hebben. In 2009 waren er maar liefst 3385 soorten pseudoschorpioenen beschreven.

Foto: Sven Kalee

De boekenschorpioen leeft bij voorkeur op droge plaatsen waar hij zich makkelijk kan verbergen, zoals de schors van dode naaldbomen. Ook kan je hem aantreffen in huizen en schuren waar hij zich kan verschuilen achter los behang, boeken of andere droge plaatsen. Om te rusten of te overwinteren weeft hij een omhulsel van 5-7 mm spinsel afkomstig uit klieren in de cheliceren (mond delen). Op de volgende website vind je indrukwekkende foto's van een aantal soorten pseudoschorpioenen: www.panarthropoda.de/sub/allgemeines/pseudoskorpioneen.php

Arjan Kalee

MOS bv

verenigingsmanagement,
secretariaat, financiële
administratie,
communicatie en advies

www.mos-net.nl

MOS Select bv

werving en selectie,
detachering,
uitzenden

www.mosselect.nl

MOS Events bv

evenementen,
congressen, workshops

www.mosevents.nl

Postbus 1058 - 3860 BB Nijkerk - Tel: 033 - 247 34 00
E: mos@mos-net.nl - W: www.mos-net.nl

Sanitair
Alle merken kranen
Onderdelen voor kranen
Gashaarden
Elektra
PVC afvoer
Badkameraccessoires
Dakbedekkingsmaterialen

LOODGIETERSBEDRIJF
DOE-HET-ZELF-ADVIESCENTRUM

Ohmstraat 1, 3861 NB Nijkerk
(033) 245 14 72

Voor bedrijven en particulieren
Openingstijden en overige
informatie vindt u op:
www.van-dasselaar.nl

ALGEMENE LEDENVERGADERING IVN-NIJKERK

Op **woensdag 20 maart** organiseert IVN-Nijkerk haar algemene ledenvergadering. Alle leden en donateurs nodigen wij hiervoor van harte uit. We willen graag terugblikken op het wel en wee van de vereniging en ook vooruitkijken naar de activiteiten die we met z'n allen in 2024 organiseren.

De avond wordt gehouden in de bibliotheek van Nijkerk, Frieswijkstraat 99 te Nijkerk.

Inloop vanaf 19.30 uur, aanvang om 19.45 uur. Mocht u met de auto komen dan kunt u deze gratis parkeren op het parkeerterrein bij de Boni.

Naast het algemene deel is er ook tijd om elkaar te spreken onder het genot van een hapje en drankje en kunnen we genieten van een korte film over een steenuil van Jonathan van Deelen.

De jaarstukken voor deze vergadering worden begin maart gemaild en/of toegestuurd.

Vragen e.d. kunt u mailen naar: secretaris@ivn-nijkerk.nl

*Met vriendelijke en groene groet,
Secretaris IVN afd. Nijkerk
Arjan van Slooten*

The advertisement features a background image of a lush green vineyard with rows of grapevines. In the center, there is a circular logo with an owl's face. The text 'WIJNHOEVE MIDDELDORP' is written in a semi-circle above the owl, and 'APPEL' is written below it. Below the logo, the text 'Wijnhoeve Middeldorp' is written in a large, bold, white font. Underneath that, the text 'Ambachtelijke en duurzame wijn geproduceerd in Nijkerk' is written in a smaller, white, italicized font. At the bottom of the advertisement, the text 'Nu 10% korting op onze wijnen voor IVN-Nijkerk leden' is written in a white, bold font. In the bottom right corner, the address 'Appelsestraat 38, Nijkerk' and the website 'www.wijnhoevemiddeldorp.nl' are written in a white font.

HET VERBORGEN LEVEN VAN MOSSEN

Vorig jaar (halverwege maart) organiseerde de plantenwerkgroep de jaarlijkse mossenexcursie. Het was nat en koud geweest, had net gesneeuwd, maar op de zaterdag van de excursie knapte het weer op. De regen was ideaal voor de mossen, maar door de kou was de ontwikkeling wat trager verlopen.

Sommige soorten heb ik mee naar huis genomen en verder 'gekweekt'. De dagen erna kwamen deze mossen verder tot ontwikkeling. En fietsend in de omgeving spotte ik ook mooie mossenbiotoopjes. De microwereld van mossen is alleen goed te ontdekken door een loep, kijkt u mee?

Gewoon smaragdsteeeltje

(altijd fel groen, geregeld te vinden op en tussen de stoeptegels en stenen)

Mossen planten zich voort middels sporen. Allereerst moeten de voortplantingsorganen tot ontwikkeling komen. In het archegonium ontwikkelt zich de eicel en het antheridium produceert de zaadcellen. De zaadcellen bewegen over een waterfilmpje naar de eicel, geleid door bepaalde suikers die het archegonium aanmaakt. Een vochtige omgeving is daarbij essentieel.

Eenhuizige mossen (dat betekent dat de mannelijke en vrouwelijke geslachtsorganen zich op één mosplant bevinden) hebben veel meer kans van slagen dan tweehuizige mossen (waarvan de mannelijke en vrouwelijke geslachtsorganen op verschillende mosplantjes zitten).

Gewoon kantmos

- Diverse stadia van sporenontwikkeling (in en uit het archegonium 'baarmoeder').
- De volgroeide sporenkapsels zijn opengespleten in 4 slippen, vol met bruine sporen van 1/70 mm klein. De kapselsteel is glazig en vertoont een draaiing.

Viertandmos

- Vormt vaak broedbekers, met daarin broedkorrels die door regendruppels de beker uitspatten om een nieuw mosplantje te vormen).
- De sporenkapsels hebben 4 peristoomtanden, maar worden zelden gevormd.

Gewoon purpersteeltje op een muurtje aan de Slichtenhorsterweg
(*volgroeide sporofyten zijn roodbruin, je herkent ze van verre*)

Fraai haarmos met antheridiën

Fraai haarmos is het meest geziene mos in het bos, gladde blaadjes, van boven gezien stervorm, ten onrechte sterrenmos genoemd. De antheridiën vormen zaadcellen die bij nat weer naar de eicel in het archegonium zwemmen, gelokt door een suikerachtige stof. Na de bevruchting worden de sporenkapsels gevormd.

Fraai haarmos met sporenkapsels die uit de vrouwelijke plant groeien

Groot rimpelmos met sporenkapsels

Groot rimpelmos lijkt op fraai haarmos, maar de blaadjes vertonen rimpels, en de sporenkapsels zien er anders uit.

Gemeen sikkelsterretje

Het vliesje op het sporenkapsel is het huikje (deksel), deze laat langzaam los. Het sporenkapsel is dan alleen nog afgesloten middels peristoomtanden, die uiteenwijken bij droog weer, waarna de sporen wegwaaien.

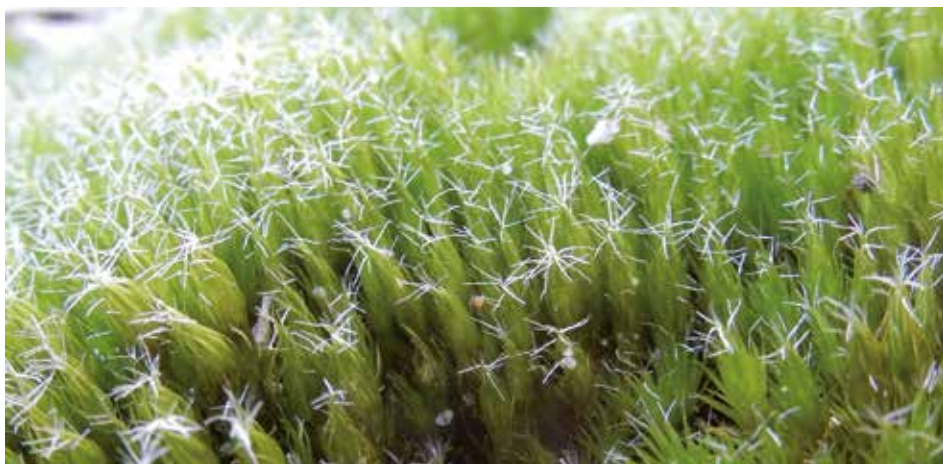
Gedraaid knikmos

- Vers sporenkapsel hangend naar beneden, gepunte dekseltje (huikje) goed zichtbaar.
- Sporenkapsel van vorig jaar, de peristoomtanden zijn uiteengeweken om de sporen vrij te laten uit het sporendoosje.

Breekblaadje of gewoon kronkelsteeltje

Oorsprong Zuid-Amerika; 17-18 eeuw in Europa. Opvallend is de vegetatieve vermeerdering: als je eroverheen strijkt laten de puntige broedblaadjes los en kunnen elders nieuwe mosplantjes vormen.

Grijs kronkelsteeltje (ook wel tankmos of cactusmos genoemd)

Invasief, in Nederland voor het eerst in 1961 aangetroffen, verspreidt zich razendsnel.

De zeer dichte zoden maken groei van andere soorten onmogelijk. Bij zon en droog weer staan de blaadjes recht omhoog (minder vochtverlies) en de glasharen in stervorm (verstrooiing zonlicht).

Arjan Kalee

Mossenexcursie

Heeft u genoten van de foto's van de mossen? Binnenkort is er weer een mossenexcursie! Gaat u ook mee?

Leendert de Boer zal u op enthousiaste wijze van alles over mossen leren.

Ook bij regen gaat de excursie door, want dan zijn de mossen op zijn mooist. U wordt geadviseerd waterdicht schoeisel aan te trekken. Heeft u een loep, neem deze dan mee. Wij nemen er ook een aantal extra mee.

Wanneer?	Zaterdag 16 maart 2024 van 13.30 tot 17.00 uur.
Waar?	Een aantal interessante biotopen in de omgeving van Nijkerk.
Voor wie?	Voor jong en oud die zich willen verdiepen in de verscheidenheid en bijzondere levenswijze van mossen.
Kosten?	De excursie is gratis.
Verzamelplek?	Station Nijkerk
Aanmelden?	Via plantenwerkgroep@ivn-nijkerk.nl o.v.v naam en telefoonnummer.

Detail van ijshaar komend uit beukenhout, na de eerste lichte nachtvorst van 2024

En ja hoor, lopend door de Veluwe bossen, na de eerste lichte nachtvorst in de vroege ochtend kom ik weer de bekende witte vlekken tegen (zie NN 2024-01). Op het randje, in de zon dooit het al, maar in de schaduw van de bomen, aan

de grond, vriest het nog een beetje. In één nacht gevormd, want gisteren vroom het nog niet. Dit keer zijn ze nog mooier dan de vorige keer. Dichtbij kijkend kan ik de afzonderlijke ijssharen uit het hout zien komen, 5 cm lang. Soms de losse schors opzijduwend. Een bijzonder schouwspel!

Arjan Kalee

NIEUWJAARSRECEPTIE

Hoe ik Droef blij kan maken met het voorlezen van het verslag over de nieuwjaarsreceptie.

Mijn hond heet Droef. Hij ziet er droefgeestig uit, vandaar die naam. Hij heeft zware rimpels in zijn voorhoofd. Dat komt omdat hij heel diep nadenkt. Hij trekt zich het leed van de hele wereld aan. De stikstofcrisis, oorlog, verstopte wegen, woningnood, overbevolking, armoede, woningcrisis, klimaatverandering, milieuvervuiling, ontploffingen, protesten, kabinetsformatie. Ik ben van plan de krant niet meer hardop voor hem voor te lezen. Hij slaapt daarna bijna de hele dag omdat hij voor het oplossen van wereldproblemen hondsmoe wordt.

Het uitlaten is ook al een probleem. Als hij de regen op het dak hoort tikken, krijg ik hem het huis niet uit. Als we eenmaal toch buiten zijn, komen we altijd de hond van de buurman tegen. Die hond loopt los. Die probeert altijd onder de staart van Droef te ruiken. Hondsbrutaal. Droef gaat altijd zitten: hij houdt niet van koude neuzen. Als we bij de uitlaatstrook voor honden zijn, ruikt hij aan alle hopen. Er liggen er wel honderd, bah. Droef wil altijd weten van wie wat is. Daar is hij wel een uur mee bezig. Als hij nog niet klaar is met determineren en ik naar huis wil, gaat hij op zijn zij liggen. Een keer sleepte ik hem een eindje door het gras. Heb ik geweten. Ik had die hoop niet gezien. Wat een stank. En als Droef ergens een hekel aan heeft dan is het wel aan het in bad moeten. Hij spartelt, kronkelt, blaft en jankt.

Nu ik dit stukje schrijf, ligt Droef in zijn mand en ik merk dat hij hele nare dromen heeft, natuurlijk vanwege al die wereldproblemen. Hij slaapt, snurkt en maakt nare geluiden, soms piept hij zachtjes.

Op hetzelfde moment dat ik klaar ben met mijn artikel voor Nijkerk Natuurlijk wordt Droef wakker. Hij schudt, trilt en kijkt angstig. Als ik hem een heerlijk stuk worst geef en meteen vraag of ik mijn zojuist geschreven artikel over de nieuwjaarsreceptie voor wil lezen, kwispelt hij met zijn staart en blaft heel enthousiast: woef. Ik begin direct met voorlezen:

De nieuwjaarsreceptie van IVN Nijkerk werd gehouden in het gebouw van Scouting Nijkerk. Het begon om drie uur maar om één uur waren de volgende zeer enthousiaste mensen al aanwezig en dat was in de eerste plaats Arjan van Slooten en de mensen van Natuurlijk proeven, die de organisatie op zich genomen hadden. Ellie Kroon van Natuurlijk proeven heeft alle boodschappen gekocht en die vele tientallen kilo's heerlijke hapjes en drankjes naar binnen

heeft gesjouwd, Gijs en Carolien van Moesbergen die beide gespecialiseerd zijn in het maken van H.H.-jes, dat zijn dus Heerlijke Hapjes, Elly Kuijt die in Nijkerkerveen een landgoed heeft zo groot dat de herten daar verdwalen en waar ze heerlijke eetbare kruiden verbouwt en waar de werkgroep Natuurlijk proeven vaak bijeen komt. Tenslotte Petra Heidinger die alles, maar dan ook werkelijk alles van kruiden weet. Zij waren hier allen tezamen gekomen om voor de leden van het IVN een prachtige, leerzame en culinaire middag te bezorgen.

Nog een bijzonder gebeuren tijdens de inrichting: Gijs kreeg de televisie op zijn hoofd. Het scheelde niet veel of hij moest opgenomen worden in het ziekenhuis. Gelukkig was er professionele hulp aanwezig die hem snel en adequaat geholpen heeft.

Gastronomisch was deze happening een groot succes. Vooral de kruidenboter met daslook en allerlei soorten kruiden op stokbrood was een succes. Ik zie Carolien Moesbergen nog met een bezweet voorhoofd razendsnel stukjes stokbrood snijden, de vraag was niet bij te benen.

De IVN'er die door uiteraard alleen verschrikkelijke omstandigheden hier niet aanwezig kon zijn, hoeft wat de hapjes betreft niet te treuren: de recepten van die H.H.-jes staan in de nieuwsbrief.

Natuurlijk waren er ook toespraken. Ellie Kroon, vanaf haar vroegste jeugd een natuurkind, tevens woordbegaafd, deed het openingswoord en vertelde ook veel over de werkgroep Natuurlijk proeven. De IVN'ers, (iedere stoel in de zaal was bezet), hingen aan haar lippen.

Ook Maarten Oosterkamp, de voorzitter van het IVN Nijkerk, kon goed vertellen over de natuur in de omgeving van Amsterdam waar hij thans woont

en zijn werk heeft. Helaas, de afstand is te groot om nog feeling te onderhouden met het IVN te Nijkerk en er moet een nieuwe voorzitter gezocht worden.

Nu begint Droef heel zachtjes te janken.

Maar, zo ga ik verder, na deze toespraak was er ruim gelegenheid om met andere natuurliefhebbers allerlei ervaringen uit te wisselen. De sfeer was goed en het contact was heel stimulerend voor de realisatie van allerlei natuurvriendelijke activiteiten.

Tot slot zou ik willen zeggen dat ik een grote bewondering heb voor mensen die onbaatzuchtig ervoor zorgen dat het IVN een springlevende vereniging blijft die zich continu inzet voor natuur- en milieueducatie.

Na dit voorgelezen te hebben sta ik op, geef Droef een heerlijk stuk worst en vraag of hij het ook een leuke nieuwjaarsreceptie vond zo te horen. Droef kwispelt met zijn staart. Hij is dus blij. Kijk, dat moet je hebben.

Leendert de Boer

Over zwerfvuil heb ik al eens eerder geschreven. Het is niet fijn om in een buurt te wonen waar rommel ligt. Het geeft voldoening om die rommel op te ruimen. Het is zelfs verslavend. Er zijn steeds meer mensen die zich aansluiten bij de zwerfvuilbrigade. Ja, dat is de geuzennaam. Het aantal mensen dat hieraan meedoet, loopt tegen de tweehonderd, waarvan zo'n honderdtachtig zich bij de gemeente hebben laten registreren.

In de winter ga ik er niet op uit. Wat dat betreft ben ik een watje. Als de zon schijnt, het warm is en windstil trek ik er op uit. De speciale zak met de ring klem ik met een zeer sterke klem aan de bagagedrager van mijn e-bike. Het tillen van zo'n zak die steeds zwaarder wordt, is de taak van mijn fiets. Je ziet, je hoort, je beleeft, je ervaart van alles.

De gekste dingen heb ik gevonden, het leukste was natuurlijk geld, een briefje van tien euro. Verder kratten met bier met daarin lege flessen, bracht leuk wat geld op. Tegenwoordig zijn dat de blikjes. En dan vind ik nog allerlei bijzondere dingen waarvan ik de minst gekke toch even wil noemen zoals tampons, inlegkruisjes, luiers en afvalcontainers van lachgas (die kunnen bij brand ontploffen).

Ik kan nog wel twee bladzijden schrijven over alles wat niet alleen ik maar iedereen die zwerfvuil raapt te vertellen heeft.

Maar het allerleukste van dit alles is dat de gemeente Nijkerk voor alle leden van de zwerfvuilbrigade op het Blekkersveld een gigantisch feest organiseert met de meest verrukkelijke hapjes. Op zo'n middag en avond hoor je de meest waanzinnige verhalen. De volgende keer schrijf ik ze op en komen ze in Nijkerk Natuurlijk.

Daarom beste mensen, meld je aan bij de gemeente. Eén telefoontje is genoeg. Je krijgt dan alles wat je nodig hebt en bent ook verzekerd. Een natuurmens houdt zijn eigen buurt schoon.

Leendert de Boer

LEER SNOEIEN IN THEORIE EN PRAKTIJK

Vind je snoeien ook zo lastig? Weet je niet hoe, wat en wanneer je moet snoeien? Kom dan naar de Groei & Bloei snoeicursus van hovenier Hildegard Steenbrink van Green Hil.

Zij legt de basisregels van het snoeien helder uit in theorie en praktijk. Deze basis kun je op alle bomen en struiken toepassen voor een mooier resultaat. Vaak kan je veel meer snoeien dan je denkt. Sterker nog: snoeien doet groeien. Dat is alvast de 1e basisregel! Nu de rest nog...

Theorielessen

Donderdagavonden 29 februari en 14 maart van 19.30 tot 21.30 uur.
In 't Veense Hart, Van Noortstraat 36 in Nijkerkerveen

Praktijklessen

Zaterdagochtenden 9 en 16 maart van 9.00 tot 12.00 uur
In overleg in een tuin van een van de deelnemers.

Kosten

Voor de totale cursus: € 50,- voor Groei & Bloei leden, € 62,50 voor gasten. De cursus gaat door bij een minimale deelname van 10 personen. Het aantal plaatsen is beperkt, dus meld je gauw aan via het aanmeldformulier op de website <https://nijkerk.groei.nl/activiteiten/snoeicursus-met-hildegard-steenbrink-theorie-en-praktijk>

Vragen via info@nijkerk.groei.nl

SPREUWENZWERMEN

Soms strijkt er ineens een groep spreeuwen neer op ons kleine grasveldje in de tuin. Ze lijken driftig op zoek te zijn naar iets lekkers in het gras. Vaak zijn dat larven van insecten zoals emelten van de langpootmug.

Spreeuwen behoren tot de meest voorkomende broedvogels in Nederland. Ze vinden een plekje in kieren van gebouwen en holtes van bomen. Het zijn alleseters, maar de voorkeur gaat uit naar insecten en hun larven op het grasland.

In de winter trekt een deel weg naar iets zuidelijker streken, zoals België en Noordwest-Frankrijk. Tegelijkertijd komen uit de noordelijke en oostelijke koudere streken in Europa grote groepen spreeuwen naar Nederland om hier te overwinteren.

Tegen het einde van de dag voegen vele kleine groepen spreeuwen zich samen en vormen enorme zwermen van soms wel duizenden exemplaren. In golvende bewegingen vormen ze prachtige patronen, waarbij ze lijken te genieten van elkaars gezelschap en de prachtige vluchtpatronen die ze maken in de lucht. Eén wijziging van richting trekt als een snelle verdichtingsgolf door de zwem

heen. Ze zijn op zoek naar een slaappleats, en dat is veiliger met z'n allen dan alleen. Begin februari was er ook zo'n grote zwerm te zien nabij de haven van Nijkerk.

De talloze spreuwen botsen niet met elkaar, en dat is best knap, gezien de plotselinge bewegingen die gemaakt worden onder vliegsnelheden van 25 - 55 km/uur (afhankelijk van de zwerm; Ballerini et al. 2008). Door elkaar goed in de gaten te houden en in een fractie van een seconde te reageren op de bewegingen van hun naaste burens (maximaal 6 tot 7 buurvogels, exclusief de blinde hoek aan de achterzijde) vinden er geen ongelukken plaats. Soms nemen meerdere vogels het initiatief tot wijziging van richting en zie je de zwerm opsplitsen, om daarna direct weer samen te voegen. Magistraal!

Arjan Kalee

Noot: Er wordt op internet overal vermeld dat de spreuwen met een vaste snelheid van 36 km/uur vliegen in een zwerm. Dat is niet waar. Die snelheid is gebaseerd op een gemiddelde van 10 geschikte zwermessies in het onderzoek van Ballerini et al. 2008. Het is op internet helaas zo dat velen gegevens van elkaar overnemen, zonder te verifiëren of het klopt.

BOUW *hoveniersbedrijf*
BULDERWEG

Hoveniers Aanleg

Hoveniers Onderhoud

Boomtechniek

Schoolpleinen

Flora en Fauna

Bouw Bulderweg Hoveniersbedrijf
Duifhuis 34
3862 JG Nijkerk

Tel: 033 245 41 86
Mobiel: 06 53 302 663

FF SOLUTIONS

*Oplossingen flora & fauna
binnen het wettelijke kader*

Onderdeel van:
R.I.-Buitenbouw B.V.

www.ri-buitenbouw.nl

WERKGROEPEN

Advertenties	Rien Loman	06 - 25 08 18 05 advertenties@ivn-nijkerk.nl
Boomfeest	Hans Dekker	06 - 52 32 73 70 boomfeest@ivn-nijkerk.nl
Communicatie, PR en Promokraan	Ruud Verhoef	06 - 50 74 38 18 promo@ivn-nijkerk.nl
Fotowerkgroep	Petra Heidinger	fotowerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Gidsen en excursies	Ruud Verhoef	06 - 50 74 38 18 gidsenwerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Hoogstambrigade	Rien Loman	06 - 25 08 18 05 hoogstambrigade@ivn-nijkerk.nl
Landschapsbeheer	Rien Loman	06 - 25 08 18 05 landschapsbeheer@ivn-nijkerk.nl
Natuurlijk Proeven	Elly Kuijt	06 - 22 23 28 68 ellykuyt@gmail.com
Nieuwsbrief	Herman van Dasselaar en Jorieke Linnenkamp	pr@ivn-nijkerk.nl
Nijkerk Natuurlijk	Arjan Kalee (tijdelijk)	nn@ivn-nijkerk.nl
Planten	Arjan Kalee	plantenwerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Scholen	Hans Dekker	06 - 52 32 73 70 scholenwerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Vogels	Janoh de Groot	06 - 26 53 44 03 vogelwerkgroep@ivn-nijkerk.nl
Wandelgroep	Petra Heidinger Ruud Verhoef	promo@ivn-nijkerk.nl
Website	Ruud van Veenschoten	06 - 81 33 26 28 webmaster@ivn-nijkerk.nl

**VAN
DER
GOOT**

OPTICIENS

EEN KLASSE OP ZICH
EL SWAROVISION, VERREKIJERS MET SUPERIEURE TECHNOLOGIE

IVN leden krijgen 15% korting op aanschaf van verrekijker
of telescoop van Swarovski, Zeiss of Bynolyt.

Plein 15 - Nijkerk

EL
GRENZELOZE
PERFECTIE

SEE THE UNSEEN

